

Oinarrizko Zikloa

AURKIBIDEA

A. HELBURU PRAGMATIKO EDO KOMUNIKATIBOAK.

1. TREBETASUN MAILA.

- 1.1. Mintzamena.
- 1.2. Entzumena.
- 1.3. Idazmena.
- 1.4. Irakurmena.

2. HIZKUNTZ EKINTZAK.

- 2.1. Gizarte harremanak.
- 2.2. Besteenganako eragina.
- 2.3. Iritzia.
- 2.4. Informazioa.
- 2.5. Eztabaida.

B. GRAMATIKA HELBURUAK

1. PERPAUSA.

- 1.1. Perpaus motak (esanahiaren arabera).
- 1.2. Perpausaren egitura: galdegaia eta elementuen ordena.

2. PERPAUS BAKUNA: IZEN SINTAGMA.

- 2.1. Izena.
- 2.2. Izenordainak
- 2.3. Determinatzaileak.
- 2.4. izenondoak.
- 2.5. izenlagunak.
- 2.6. Aposizioa.
- 2.7. Adberbioa.

3. DEKLINABIDEA.

- 3.1. Deklinabide kategoriak.
- 3.2. Deklinabide kasuak.

4. PERPAUS BAKUNA: ADITZ SINTAGMA.

- 4.1. Aditz motak.
- 4.2. Aditz kategoriak
- 4.3. Aditz jokatugabeak.
- 4.4. Aditz jokatuak.

5. PERPAUS ELKARTUA.

- 5.1. Juntadura eta alborakuntza.
- 5.2. Menderakuntza.
- 5.3. Testu mailako lotura: lokailuak.
- 5.4. Testu antolatzaileak.

6. FONOLOGIA.

7. LEXIKOA

OHARRAK

Programa hau burutzeko honako lanak erabili dira bereziki:

Euskal Gramatika, Lehen Urratsak, I-IV. Euskaltzaindia, 1985-94

Euskal Gramatika Laburra: Perpaus Bakuna. Euskaltzaindia, 1993.

Euskal Gramatika Osoa. Ilari eta Entzi Zubiri, Didaktiker, 1995.

Eskola Gramatika. Andres Alberdi, Elkar, 1996.

Terminologia, sailkapena eta kasu askotan adibideak beraiek ere liburu horietarik hartuak dira. Iturri horietara jotzea dauka zehaztasun gehiago nahi duenak.

Programan letra etzanaz (kurtsibaz) azaltzen diren kontzeptuak ulermen mailan baino ez dira exigituko, subjuntiboa edota berdeklinabideko zenbait kasu, esaterako.

Programa osoan zehar ageri diren adibideek balio argigarria besterik ez dute, kontzeptu edo egitura gramatikalak baitira menperatu beharrekoak, eta ez terminologia eta honen oinarria den teoria gramatikala, berau lagungarri eta argigarria gerta badaiteke ere.

A. HELBURU PRAGMATIKO EDO KOMUNIKATIBOAK.

1. TREBETASUN MAILA.

1.1. MINTZAMENEAN.

la gai edo egoera guztiei dagozkien informaziorik gehienak komunikatzeko gauza izatea, nahiz eta oraindik ere arrazonamenduak antolatzeke edo eztabaidan argudioak garatzeko zailtasunak izan.

1.2. ENTZUMENEAN.

Ikasleak ikasitako gauzak ukitzen dituenean, eta nahiz eta hitzuna berari ez zuzendu edo arreta oso-oso jarri ez dionean ere, jatorrizko hitzunaren elkarrizketaren nondik-norakoak atzema-teko gai izatea.

1.3. IDAZMENEAN.

Estilo deskriptiboan, narratiboan eta dikurtsiboan idazteko gauza izatea, nahiz eta ama-hizkuntzako moldeen eraginpean egon. (Dena den, oraindik ere adimen-

maila altuago eskatzen duten idazlanak ama-hizkuntzan egin eta gero xede-hizkuntzara itzultzeko joera azalduko du).

1.4. IRAKURMENEAN.

Ikaslearentzat interesgarri diren prosa-testu errazak ulertzeko gauza izatea, nahiz eta gai arrotzen ingurukoak ulertzeko hiztegia erabili behar izan.

2. HIZKUNTZ EKINTZAK.

2.1. GIZARTE HARREMANAK.

2.1.1. Agurrak: *Agur - bai, agur; egunon - baita zuri ere; gabon - halan ekarri; gero arte;...*

2.1.1. Aurkezpenak: *Kaixo, ni X naiz; pozten naiz; urte askotarako;...*

2.1.1. Harremanen ezarpena

2.1.1. Eskaintzak eta eskerronaren agerpena: *Mila esker; eskerrik asko;...*

2.1.1. Ulermenaren adierazpena: *Ez dut ondo ulertu; orain ulertu dut; zer diozu?;...*

2.1.1. Desenkusak: *Barkatu; sentitzen dut;...*

2.1.1. Nahiak: *Zer nahi duzu?; gustura joango nintzateke;...*

2.1.1. Hitz hutsak: *Zera; ba; beno;...*

2.2. BESTEENGANAKO ERAGINA.

2.2.1. Zirikaldia (inzitazioa): *Ea ba, animatu; baietz egin!; ezetz asmatu!;...*

2.2.1. Baiezko eta ezezko agindua: *Zaude ixilik; kendu hortik; zatoz hona;...*

2.2.1. Aholkuak, abisuak: *Kontuz!; azkar!; hemendik;...*

2.2.1. Eskaera: *Mesedez, emango zenidake...?;...*

2.3. IRITZIA.

2.3.1. Iritzi intelektuala

2.3.1.1. Onespena: *Bai horixe!; oso ondo; ongi egin duzu;...*

2.3.1.1. Gaitzespena: *Bai zera!; Ez dago ondo;...*

2.3.1.1. Kalifikazioa: *Izugarría!; ezin ederragoa!; inoiz baino hobeto;...*

2.3.1.1. Konparazioa: *Hau hobea da; beste hori handiegia da;...*

2.3.1.1. Aukeraketa, hobespena: *Zein nahiago duzu; hau hartuko nuke;...*

2.3.1.1. Axolagabetasuna: *Niri berdin dit; bost axola!;...*

2.3.1.1. Arintzea: *Ez du inporta; ez da ezer izan;...*

2.3.2. Iritzi afektiboa

2.3.1.1. Nahigabea: *Kaka zaharra!; arraioa!;...*

2.3.1.1. Atsekabea: *Hau zoritxarra;...*

2.3.1.1. Dezepzioa: *Ez dago zereginik!; alferrik da!;...*

2.3.1.1. Atsegina: *Atsegin dut holako lana; oso pozik nago hemen;...*

2.3.1.1. Eskerrona: *Eskerrak zuri;...*

2.4. INFORMAZIOA.

2.4.1. Informazioa ematea: *Hau egin behar duzu; hortik joaten da;...*

2.4.2. Informazio eskaera: *Esango didazu zer egin behar dudan;...*

2.4.3. Honako informazioak:

2.4.3.1. Datu objetiboak: *10etan irtengo da, 17 urte dauzka;...*

2.4.3.1. Gertaerak: *Goizean gertatu da; etxe aurrean izan da;...*

2.4.3.1. Deskribapenak, e.a.: *Holako eta halakoa da;...*

2.5. EZTABAIDA.

2.5.1. Adostasuna, desadostasuna: *Ados nago; oker zaude; jakina!; bai horixe!;...*

2.5.2. Argudiaketa

2.5.2.1. Argudio baten hasiera eta garapena

2.5.2.2. Aldeko argudioak: *Honek beste hori frogatzen du;...*

2.5.2.3. Konklusioen finkapena: *Laburbilduz; amaitzeko esan dezagun;...*

2.5.2.4. Zergatiaren adierazpena: *Honen zergatiak honakoak dira;...*

2.5.2.5. Ondorioa: *Ondorio bezala esan daiteke;...*

2.5.2.6. Helburua: *Gure helburua ez da irabaztea;...*

2.5.2.7. Amore ematea: *Hala izango da; tira, ba!; zuk nahi duzuna;...*

2.5.2.8. Baldintza: *Etorriz gero; egin ezean; baldin bagoaz;...*

2.5.2.9. Hipotesia: *Demagun; egia balitz;...*

2.5.2.10. Aurkaritza: *ezin gaitezke ados egon; ez nator bat;...*

B. GRAMATIKA HELBURUAK

1. PERPAUSA.

1.1. PERPAUS MOTAK (esanahiaren arabera).

1.1.1. Adierazpen perpausak

a) Baiezkoak: *Asko gustatu zait azken liburua.*

b) Ezezkoak: *Ez dut sekula horrelakorik ikusi.*

1.1.2. Galde perpausak: *Noiz bukatuko dugu partida?*

1.1.3. Aginte perpausak: *Ez zaitetz berriro hemen agertu.*

1.1.4. Harridura perpausak:

a) Bai: *Bai ausarta dela umea!*

b) Erakusleak.: *Hau zorte txarra!*

c) Ze(r) / Zein: *Ze eguraldi ederra dagoen gaur!*

d) Nolako / Zelako: *Nolako imaginazioa daukazu!*

1.2. PERPAUSAREN EGITURA: Galdegaia eta elementuen ordena.

1.2.1. Ordena ez-markatua:

a) *Goizean, alkateak prentsaurreko bat eman du.*

b) *Bihar denok mendira joango gara.*

1.1.2. Ordena markatuak:

a) Izena: *Aurreko ikasleak erantzun du ondo.*

b) Izenordaina: *Zeuk egingo duzu orain.*

c) Erakuslea: *Horixe da galduta zegoen liburua.*

d) Adberbioa: *Hementxe zeuden poltsak.*

e) Aditza: *Lapurtu egin dizkigute poltsak.*

f) Baiezkotasuna: *Badator autobusa.*

c) Erakusle (izenordain) indartuak:

	<i>berau</i>	<i>berauek</i>
	<i>berori</i>	<i>beroiek</i>
	<i>bera</i>	<i>beraiek</i>

2.3.2. Zenbatzaileak:

2.3.2.1. Zenbatzaile zehaztuak:

- a) Kardinalak (zenbakiak)
- b) Ordinalak: Lehen/ -garren
- c) Zatikiak: Erdia, herena, laurdena.
- d) Ehunekoak: *Gasolina ehuneko bost (%5) igo da.*
- e) Banatzaileak: Bana, bosna/ bakoitza-bakoitzeko.
- f) Zenbait esapide: Bizpahiru, hogeit bat / hogeiren bat, baten bat, ehun inguru, gutxi gora-behera, milatik gora, hamarretik hogeira bitartean, milaka;...

2.3.2.2. Zenbatzaile zehaztugabeak: Zenbat, batzuk, zenbait, asko, gutxi, honenbeste, hainbat, ugari, dexente, nahiko(a), aski, pilo bat, makina bat, apur bat, pixka bat;...

2.3.2.3. Zenbatzaile orokorrak: Dena, guztia, oso, bete.

2.4 IZENONDOAK.

2.4.1. Graduatzailak:

- a) Superlatibo absolutua: *Libururik politena erosi dute.*
- b) Izenondo konparatiboak: *Etxe handiagoa behar dut.*
- c) Neurritz gorako kalitateak: *Etxe hori handiegia da.*

2.5 IZENLAGUNAK.

2.5.1. -en atzizkia: *Non utzi dituzu umeen jertseak?*

2.5.2. -ko atzizkia:

2.5.2.1. Izen sintagma + -ko:

- a) Izena + -ko: *Anjelez fida zaitezke, hitzeko gizona da eta.*
- b) Izena + izenondoa + -ko: *Indar handiko pertsona da.*
- c) Zenbatzailea + -ko: *Lau hankako mahaia.*
- d) Zenbatzaile zehaztuak: *Bi urteko semea daukat.*
- e) Zenbatzaile zehaztugabeak: *Josu hitz gutxiko gizona da.*
- f) Zenbatzaile orokorrak: *Urte osoko soldata gastatu du auto berrian.*
- g) Zenbat/zenbateko: *Zenbateko interesa ematen dizute?*

2.5.2.2. Adberbioa + -ko:

- a) Nola/nolako
- b) Aditzondoak: *Sekulako, Egundoko, Betiko.*
- c) Deklinabide-kasuak: *Nongo, norako.*
- d) ZerezKO: *Plastikozko botilak kristalezkoak baino merkeagoak dira.*
- e) Posposizioak: *Amnistiaren aldeko manifestazioa dago.*
- f) Zeri buruzko: *Tibeteko kolonizazioari buruzko erreportaia eman dute.*

2.6. APOSIZIOA.

2.6.1. Aposizio ez-murrizgarriak

- a) *Bilbo, Bizkaiko hiriburua, asko aldatzen ari da.*
 b) *Amaia, nirekin lan egiten duena, gaixorik dago.*

2.6.2. Aposizio murrizgarriak

- a) *Osaba iñaki etorri da.*
 b) *Lasa andreak deitu du zutaz galdezka.*
 c) *Txirrita bertsolari handiak kantatu zuen bezala.*
 d) *Gorbeia mendian gurutze handi bat dago.*

2.7. ADBERBIOA.

2.7.1. Aditzondoak.

2.7.1.1. Aditzondoaren sailkapen formala

1. Aditzondo bakunak: *Sarri, agudo, iaz, urrun, gertu, aspaldi,...*
 2. Aditzondo eratorriak
 a) -ki: *Poliki, automatikoki, laburki,...*
 b) -ik: *Pozik, bizirik, hutsik, zutik,...*
 c) -ro: *Berriro, astiro, zeharo, geldiro,...*
 d) -to: *Polito, ederto, hobeto, txarto,...*
 e) -ka: *Presaka, korrika, saltoka, zarataka,...*
 3. Esaera adberbialak: *Gutxi gora-behera, noizik behin, batez ere,...*

2.7.1.2. Aditzondoaren sailkapen semantikoa

Denborazkoak agudo, antzina, arin, aspaldi, lehenik, oraindik, jadanik, edonoiz, inoiz,...	Lekuzkoak edonon, nonahi, hortik, hona, hurbil, urrun, gertu, pikutan, hemen, han,...	Moduzkoak egiazki, apurka, oinutsik, alferrik, ados, kili-kolo, primeran, bizkor, itsu- itsuan, hala	Mailazkoak oso, ozta- ozta, ia-ia, nahikoa, guztiz, batere, samar, aski, izugarri,	Iritzizkoak ustez, jakina, noski, agian, beharbada, dirudienez, antza, itxuraz,...
--	---	--	--	--

2.7.2. Posposizioak:

NOREN

alde(an)	arabera	arte(an)	aurka / kontra
aurrean	atzean / ostean	azpian	barruan / barnean
beharrean	bidez / bitartez	esku	gainean
inguruan	kontu / kabuz	menpe(an)	ondoan / alboan
ordez	parean	partez	truk(e)

ZER(IK)

ZEREZ

gabe (barik)	faltan	gain(era)	bestalde(an)
--------------	--------	-----------	--------------

NORI

NONDIK

buruz	esker	kanpo	zehar
-------	-------	-------	-------

NON

zehar	gora	behera	barrena
-------	------	--------	---------

POSPOSIZIO ANTZEKO ADITZ LOKUZIOAK

begira	bila	eske	zain
--------	------	------	------

3. DEKLINABIDEA.

3.1. DEKLINABIDE KATEGORIAK.

3.1.1. Izen berezia / izen arrunta

3.1.2. Biziduna / bizigabea

3.1.3. Numeroa:

a) Singularra.

b) Plurala.

c) Mugagabea.

3.1.4. Bokal / kontsonatea.

3.2. DEKLINABIDE KASUAK.

3.2.1. Kasu gramatikalak.

a) Nor (Absolutiboa)

b) Nork (Ergatiboa)

c) Nori (Datiboa)

3.2.2. Leku-denborazko kasuak.

a) Non (Inesiboa)

b) Nondik (Ablatiboa)

c) Nora (Adlatiboa)

d) Nongo (Leku-denbora gentiboa)

e) Norako (Adlatibo destinatiboa)

f) Norantz (Hurbiltze adlatiboa)

g) Noraino (Muga adlatiboa)

h) Norengan (Bizidunen inesiboa)

i) Norengandik (Bizidunen ablatiboa)

j) Norengana (Bizidunen adlatiboa)

k) Norenganantz (Bizidunen hurbiltze adlatiboa)

l) Norenganaino (Bizidunen muga adlatiboa)

3.2.3. Genitiboa eta bere eratorriak.

a) Noren (Genitiboa)

b) Norentzat (Destinatiboa)

c) Norekin (Soziatiboa)

d) Norengatik (Motibatiboa)

3.2.4. Kasu bereziak.

a) Zerik (Partitiboa)

b) Zerez (Instrumentala)

c) Zertzat (Prolatiboa)

3.2.5. Berdeklinabidea.

a) *Norentzako (Destinatibo berdeklinatua)*

b) *Norekiko (Soziatibo berdeklinatua)*

c) *Norenganako (Bizidunen adlatibo berdeklinatua)*

d) *Norainoko (Muga adlatibo berdeklinatua)*

4. PERPAUS BAKUNA: ADITZ SINTAGMA.

4.1. ADITZ MOTAK.

4.1.1. Aditz bakunak: *Etorri, haserretu, konzientziatu,...*

4.1.2. Aditz lokuzioak:

- a) Izan aditzak: *Ahal, ezin, nahi, behar, balio, bizi, merezi,...* izan.
- b) Egin aditzak: *Hitz, lo, lan, amets, oihu, barre, negar,...* egin.
- c) Hartu aditzak: *Kontuan, hitza, parte, begitan hartu,...* hartu.
- d) Eman aditzak: *Kontu, hitza, denbora, amore, musu,...* eman.
- e) Erabili aditzak: *Asmoa, buruan, ahoan, autua,...* erabili.

4.2. ADITZ KATEGORIAK

4.2.1. Denbora:

4.2.1.1. Orainaldia: *Azterketa aprobatu dut eta ospatzen ari naiz, gero egingo diot kasu.*

4.2.1.2. Lehenaldia: *Berandu iritsi nintzen, ama afaltzen ari zen eta aita ohera joatekoa zen.*

4.2.2. Aspektua:

4.2.2.1. Puntukaria: *Noa, pentsatzen ari naiz, behar dut.*

4.2.2.2. Burutua: *Joan naiz, pentsatu dut, behar izan dut.*

4.2.2.3. Burutugabea: *Joaten naiz, pentsatzen dut, behar izaten dut.*

4.2.2.4. Burutzekoa: *Joango naiz, pentsatuko dut, behar izango dut.*

4.2.3. Modua:

4.2.3.1. Indikatibo (- ahala): *Arratsaldean etorriko naiz.*

4.2.3.2. Indikatibo-Baldintza (+ ahala): *Egingo ez bazenu, hobe.*

4.2.3.3. Ahalera (+ ahala): *Aurten ezin gaitezke joan.*

4.2.3.4. Subjuntiboa (- ahala): *Hasi gaitezen berriro.*

4.2.3.5. Agintera: *Esaidazu ikusi duzuna.*

4.2.4. Erregimena:

4.2.4.1. NOR eta NORK motako aditzak:

a) NOR erregularrak: *Osaba hil da.*

b) NOR-NORK erregularrak: *Osabak katua hil du.*

c) NOR-(NORK) irregularrak: *Euria egiten du.*

d) (NOR)-NORK irregularrak: *Horrek tipo argia dirudi.*

4.2.4.2. NORIdun aditzak

a) NOR-NORI erregularrak: *Lagun bat etorri zait bisitan.*

b) NOR-NORI-NORK erregularrak: *Aitak amari gona gorria ekarri.*

c) (NOR)-NORI-NORK irregularrak: *Gauean deituko dizut.*

4.2.4.3. Inpertsionala:

a) *Herri honetan gutxi irakurtzen da.*

b) *Pobreoi ez zaigu kasu handirik egiten.*

c) *Pobreoi ez digute kasu handirik egiten.*

4.2.4.4. Arazleak:

- a) *Autoa hemendik kenARAZI didate.*
- b) *Hori egiTERA BEHARTU naute.*
- c) *Barre ERAGIN dizut ala?*

4.2.5. Partikula modalak.

- a) *Al: Ausartuko al zara?*
- b) *Ote: Nola konponduko ote dugu?*
- c) *Omen: Aspaldian asmatu omen zuten.*
- d) *Ohi: Udetan etorri ohi dira herrira.*

4.3. ADITZ JOKATUGABEAK.

4.3.1. Partizipioa

- a) *-Ø: Etxe alokatu batean bizi gara*
- b) *-ta: Erdi bukatuta daukat lana, guztiz bukatuta ariketak.*
- c) *-ik: Animaturik ikusten zaitut gaur.*

4.3.2.1. Nominalizazioa

- a) *-tea: Garaiz heltzea detaile polita da.*
- b) *-teak: Txintxoarena egiteak ez dizu zigorra arinduko.*
- c) *-terik: Ez dago zurekin patxadaz hitzegiterik.*

4.3.2.2. Perifrasi multzoak

-TEA gustatu pentsatu erabaki ahaztu ... izan, ... egon	-TEN jakin, ikasi irakatsi, hasi lagundu utzi egon, ibili	-TERA behartu ausartu animatu gonbidatu zigortu	-TEKO prest egon asmoa izan gogoa izan gai izan lotsa izan	-TEARI utzi ekin <i>iritzi</i>
---	---	--	---	---

4.3.3. Gerundioa

- a) *-ten: Poteak hartzen ikusi nuen azkenengoz.*
- b) *-z: Behar denean galdetuz ez da erraza galtzea.*

4.4. ADITZ JOKATUAK.

4.4.1. Aditz jokatuak.

4.4.2. Aditz trinkoak.

4.4.2. Aditz trinkoak.

INDIKATIBOA: ORAINA

NOR

EGON	IBILI	ETORRI	JOAN
nago	nabil	nator	noa
dago	dabil	dator	doa
gaude	gabiltza	gatoz	goaz
zaude	zabiltza	zatoz	zoaz
zaudete	zabiltzate	zatozte	zoazte
daude	dabiltza	datoz	doaz

INDIKATIBOA: IRAGANA

NOR

EGON	IBILI	ETORRI	JOAN
nengoen	nenbilen	nentorren	nindoan
zegoen	zebilen	zettorren	zihoan
geunden	genbiltzan	gentozen	gindoazen
zeunden	zenbiltzan	zentozen	zindoazen
zeundeten	zenbiltzaten	zentozten	zindoazten
zeuden	zebiltzan	zetozen	zihoazen

INPERATIBOA

NOR

EGON	IBILI	ETORRI	JOAN
zaude	zabiltza	zatoz	zoaz
zaudete	zabiltzate	zatozte	zoazte

INDIKATIBOA: ORAINA

NOR-NORK

EDUKI	EKARRI	ERAMAN	JAKIN	ERABILI	*IO (ESAN)
dau(z)kat	dakar(tza)t	darama(tza)t	daki(zki)t	darabil(tza)t	diot
dau(z)ka	dakar(tza)	darama(tza)	daki(zki)	darabil(tza)	dio
dau(z)kagu	dakar(tza)gu	darama(tza)g u	daki(zki)gu	darabil(tza)gu	diogu
dau(z)kazu	dakar(tza)zu	darama(tza)z u	daki(zki)zu	darabil(tza)zu	diozu
dau(z)kazue	dakar(tza)zue	darama(tza)z ue	daki(zki)zue	darabil(tza)zue	diozue
dau(z)kate	dakar(tza)te	darama(tza)t e	daki(zki)te	darabil(tza)te	diote

NOR-NORI-NORK

IRITZI	IRUDI	IRAUN
<i>deritzot</i>	<i>dirudi</i>	<i>dirau</i>
<i>deritzozu</i>	<i>dirudite</i>	<i>diraute</i>

NOR-NORK

NOR-NORK

INDIKATIBOA: IRAGANA

NORK-NOR

EDUKI	EKARRI	ERAMAN	JAKIN	ERABILI	*IO (ESAN)
neu(z)kan	nekar(tza)n	nerama(tza)n	neki(zki)en	nerabil(tza)n	nioen
zeu(z)kan	zekar(tza)n	zerama(tza)n	zeki(zki)en	zerabil(tza)n	zioen
geneu(z)ka n	genekar(tza)n	generama(tza)n	geneki(zki)e n	generabil(tza) n	genioen
zeneu(z)ka n	zenekar(tza)n	zenerama(tza)n	zeneki(zki)e n	zenerabil(tza) n	zenioen
zeneu(z)kat en	zenekar(tza)t en	zenerama(tza)t en	zeneki(zki)te n	zenerabil(tza)t en	zenioten
zeu(z)katen	zekar(tza)ten	zerama(tza)ten	zeki(zki)ten	zerabil(tza)ten	zioten

INPERATIBOA

NOR-NORK

EGIN	EKARRI	ERAMAN	ESAN	UTZI
<i>egizu</i>	<i>ekartzu</i>	<i>eramazu</i>	<i>esazu</i>	<i>uztazu</i>
<i>egizue</i>	<i>ekartzue</i>	<i>eramazue</i>	<i>esazue</i>	<i>uztazue</i>

NOR-NORI-NORK

EGIN	EKARRI	ERAMAN	ESAN	EMAN	UTZI
<i>DA</i>	<i>DA</i>	<i>DA</i>	<i>DA</i>	<i>DA</i>	<i>DA</i>
<i>egi ZU</i>	<i>ekar i ZU</i>	<i>erama i ZU</i>	<i>esa i ZU</i>	<i>ema i ZU</i>	<i>utzi ZU</i>
<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>
<i>GU ZUE</i>	<i>GU ZUE</i>	<i>GU ZUE</i>	<i>GU ZU</i> <i>E</i>	<i>GU ZU</i> <i>E</i>	<i>GU ZUE</i>
<i>E</i>	<i>iE</i>	<i>iE</i>	<i>iE</i>	<i>iE</i>	<i>E</i>

5. PERPAUS ELKARTUA.

5.1. JUNTADURA ETA ALBORAKUNTZA.

Emendioa ETA ez ..., ez... ; bai ..., bai... ... ezezik ... ere / ezeze bere ez bakarrik..., ... ere	Hautakaritza EDO ALA (NAHIZ) NAHIZ (ZEIN) ZEIN	Aurkaritza BAINA BAIZIK BAINO alde batetik..., bestetik...
---	--	--

Adibideak:

- Bulegora heldu da ETA lanean hasi da.*
- EZ du lanik egiten, EZ besteoi lan egiten uzten.*
- BAI ikastolan, BAI etxean oso zintzoa izaten da.*
- Miren EZEZIK, beste guztiak ERE etorri egin dira.*
- EZ Miren BAKARRIK, beste guztiak ERE etorri egin dira.*
- Zazpi EDO zortzi pertsonak deitu dute.*
- Nola joango zara, autoz ALA hegazkinez?*
- NAHIZ hau, NAHIZ bestea, berdin-berdinak dira.*
- ZEIN gaur, ZEIN bihar joan, berdin-berdin dio.*

- j) *Zuk ondo jokutzen duzu, BAINA nik hobeto.*
- k) *Ez dago etxean, bulegoan BAIZIK.*
- l) *Ez dut zugatik egin, Amaiagatik BAINO.*
- m) *ALDE BATETIK interesatzen zaigu, BESTETIK garestiegia da.*

5.2. MENDERAKUNTZA.

5.2.1. Izen funtziozko menderakuntza.

5.2.1.1. Konpletiboak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabe
-LA	-TEA
-NA	-TEAK
-NIK	

Adibideak:

- Ezagutzen duduLA uste dut, bai.*
- BADAKIT txarto dagoena, baina berdin dit.*
- Ez pentsa hain erraza denIK.*

5.2.1.2. Zehar galderak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabe
-(EA) -N	Galdetzailea + infinitiboa
-(EA) -N ALA EZ	

Adibideak:

- Ez dakigu nora joango direN.*
- Oraindik ez dakigu egingo dugun ALA EZ.*
- Ez dakit NORI GALDETU.*

5.2.1.3. Zehar aginduak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabe
	-TEKO

Adibideak:

- Gehiegi ez hurbiltZEKO esan digute, arriskutsua omen da eta.*

5.2.2. Izenlagun funtziozko menderakuntza: Erlatiboak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabe
-N	-TAKO
	-IKO

Adibideak:

- Atzo ikusi genuen mutilak istripu bat izan du.*
- Orain arte eginDAKOak ez du ezertarako balio.*
- Hori berak asmatuRIKOA da.*

5.2.3. Adizlagun funtziozko menderakuntza.

5.2.3.1. Denborazkoak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabean
-NEAN	AURRETIK
-LA	ORDUKO
-LARIK	BAINO LEHEN
-NETIK	ARTE
-NE(RA)KO	ONDOREN
-N BITARTEAN	BEZAIN LASTER
-N BAKOITZEAN	ETA GERO
-N MOMENTUAN	-TEAN
-N EGUNEAN	-TERAKOAN
-N GUZTIETAN	-TAKOAN

Adibideak:

- a) *Ama ikusten dueNEAN, poz-pezik jartzen da.*
- b) *Iturrira gindoazeLA, Bartolo ikusi genuen.*
- c) *Patxik eskolako lanak egiten ditueLARIK, telebista ikusten du.*
- d) *Istripua izan zueNETIK, ez da lehengoa.*
- e) *Gu heldu gineNERAKO, ez zen inor geratzen.*
- f) *Zuk harrikoa egiten duzuN BITARTEAN, nik kafea egingo dut.*
- g) *Saiatzen naizen BAKOITZEAN, txarto ateratzen zait.*
- h) *Ni atera naizen MOMENTUAN, bera sartu egin da.*
- i) *Zurekin hitz egiten dudaN GUZTIETAN, zerbait apurtzen duzu.*
- j) *Etorri AURRETIK, telefonoz deitu, badaezpada ere.*
- k) *Egin ORDUKO, ondo aztertu behar dugu.*
- l) *Ezer egin BAINO LEHEN(AGO), ondo pentsatu.*
- m) *Josu etorri ARTE ezin gara hemendik mugitu.*
- n) *Afaldu ONDOREN alde zaharrera joan ginen.*
- ñ) *Jakin BEZAIN LASTER etorri naiz.*
- o) *Hura etorri ETA GERO gertatu ziren komeriak.*
- p) *Argia pizTEAN jaso dut deskarga.*
- q) *OrdainTZERAKOAN, poltsa lapurtu diotela konturatu da.*
- r) *Atea itxiTAKOAN konturatu nintzen giltzak barruan zeudela.*

5.2.3.2. Moduzkoak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabean
-N BEZALA	-Ø BEZALA
-N MODUAN	
-N ERAN	
-N LEGEZ	
-N ANTZERA	
-NEZ	

Adibideak:

- Egin itzazu nahi duzuN BEZALA.*
- Utz ezazu dagoen MODUAN.*
- Aitak esan dueN ERAN egin dut, baina ez da ondo geratu.*
- Irakasleak esan zueN LEGEZ egin behar ditugu.*
- Nik ere zuk egin duzuN ANTZERA egin dut.*
- Nik gogoratzen duduNEZ, ez zuen ordaindu.*
- Zuk esan BEZALA egin dut.*

5.2.3.3. Konparaziozkoak.

Kualitatea	Kantitatea
	Berdintasuna adieraziz
(-N) BEZAIN	(-N) BESTE, ADINA
	Ezberdintasuna adieraziz
BAINO -AGO(A)	BAINO GEHIAGO / GUTXIAGO
	Bestelako lokuzioak
BEZALA	
BEZALAKO	

Adibideak:

- Miren ez da dirudieN BEZAIN gogorra.*
- Txakurretan beste katu dago etxe honetan.*
- Hau dirudieN BAINO errazaGOa da.*
- Eskatu nioN BAINO diru GEHIAGO eman zidan.*
- Berandu etortzen da, zu BEZALA.*
- Zu BEZALAKO astokilorik ez dut ezagutzen.*

5.2.3.4. Helburuzkoak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabean
	-TEKO
	-TERA
	-TEARREN
	-TEAGATIK

Adibideak:

- Hauek jaTEKO erosi ditut; beste horiek, ordea, izozTEKO.*
- Buelta bat egiTERA noa. Bazatoz?*
- Zurekin egoTEARREN etorri naiz.*
- Edozer emango nuke hori jakiTEAGATIK.*

5.2.3.5. Kausazkoak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabe
-LAKO	-TEAGATIK
... ETA	-TEARREN
BAIT-...	
-NEZ (GERO)	

Adibideak:

- Joan deLAKO haserretu da.*
- Etxean geratu da, buruko mina zeukan ETA.*
- Ezin diot esan, ez BAITakit non dagoen.*
- Apurtuta zegoenez GERO, zaramara bota dut.*
- Kontuz ez ibiltZEAGATIK apurtu zaizu.*
- Zenbat diru ordaindu dizute hau egiTEARREN?*

5.2.3.6. Baldintzazkoak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabe
(BALDIN) BA-	-Z GERO
(Erreala)	-TEKOTAN
(Alegiazkoa)	EZEAN, EZIK

Adibideak:

- Ikusten (BALDIN) BADUT, jakinaraziko dizut.*
- Gurekin etorriko BALITZ, izugarri poztuKO GINATEKE.*
- Ahal izanEZ GERO, etorriko naiz.*
- Inora joaTEKOTAN, baserrira joan nahi nuke.*
- Oraingoan asmatu EZIK, ez dut berriro jokatu..*
- Premiazkoa izan EZEAN, hobe da biharko uztea.*

5.2.3.7. Kontzesiboak.

Aditz jokatuan	Aditz jokatu gabe
-N ARREN	ARREN
NAHIZ ETA -N	NAHIZ ETA
BA-... ERE	-TA ERE

Adibideak:

- Ordaindu didateN ARREN, ez dut egingo.*
- NAHIZ ETA dirurik ez daukadan, ondo bizi naiz.*
- Gaixorik BAdago ERE, etorri egin behar du.*
- Txarto egin ARREN ordaindu egin didate.*
- NAHIZ ETA ondo egin, ez zuen lortu.*
- Mesedez eskatuTA ERE ez dizut emango.*

5.3. TESTU MAILAKO LOTURA: LOKAILUAK.

Emendiozkoak k ere, ere bai / ez baita ... ere ezta ... ere gainera, bestalde behintzat gutxienez	Hautakariak bestela	Aurkaritzakoa k ordea (ostera) berriz (aldiz) dena dela (den) hala ere hala eta guztiz ere	Ondoriozkoak beraz bada orduan	Kausazkoak zeren izan ere
--	------------------------	---	---	---------------------------------

5.4. TESTU ANTOLATZAILEAK.

<p>Hasiera Hasteko, hasteko esan dezadan, lehenengo eta behin, , idazki (hitzaldi) honen bidez, idazki (hitzaldi) honen helburua, .. bazen behin,</p> <p>Ordena Baita ere, ildo beretik, honako hau, honekin batera, bestak beste, era berean, bigarrenik, ez hori bakarrik, gorago esan bezala, , are gehiago, beste batzuetan, honen ondoren, berriro ere, gisa berean,...</p> <p>Hierarkizazioa Batez ere, guztien gainetik, baino gehiago, batik bat, ez bezala, ezer baino lehen, ezezik ... ere,...</p> <p>Idea berriak Gainera, egia esan, modu berean, ezezik ... ere, are gehiago, bestetik, halaber, eta, ez hori bakarrik, bestalde, baita ere, ere bai,...</p> <p>Kontrastea Dena dela, horren aurka, esanak esan, edozein modutan ere, hori horrela izanik ere, aurrekoaren kontrara, kontuan hartu baina, kontuan izan bestetik, nolana ere,...</p> <p>Beharrezana Derrigorrez, ezinbestean, ezinbestekoa da, nahitaez, halabeharrez, beharrezkoa da,...</p>	<p>Jarraipena Honen ondoren , era berean, bigarrenik, baita ere, gero, honen ostean, hau ikusi eta gero , honez gain,</p> <p>Arrazoa Bait-, zeren eta, horregatik, behin eta berriro, prezeski,...</p> <p>Denbora Lehen, gaur egun, orduan, gero, antzina, egun batez, XXI. mendean, orain, hasieran, azkenik, halako batean, beranduago, laster, lehenengo, orain arte, behin batean,...</p> <p>Exenplutasuna Adibidez, hori argitzeko, alegia, eman dezagun, esate baterako, demagun, bestak beste, hau da, pentsa dezagun, esaterako, hots,...</p> <p>Ziurtasuna Ez dago dudarik, onartu behar da, seguraski, nola ez!, zer esanik ez, noski, ziurrenez, egia da, dudarik gabe, benetan, ez dago zalantzarik, argi dago, denok dakigu, ziur egon, jakina (denez), bistan dago,...</p> <p>Balorazioa Zorionez, tamalez, zoritxarrez, eskerrak, ez legoke gaizki, espero izan</p>	<p>Bukaera Bukatzeke, (amaitzeko), laburbilduz, amai dezagun esanez, azkenez, azkenik, eta besterik gabe, honela, hitz gutxitan, bukaeran, honek zera erakusten digu, horrenbestez,...</p> <p>Indartzea Aipatu bezala, batez ere, beste era batera esanda, hain zuzen ere, lehenengo hariari jarraituz, mila bider esana dugun bezala, aipatu dugunez, berriro esanda, dakizuenez, hau azpimarratzeko, hori horrela delarik,,...</p> <p>Lekutasuna Hemen, hor, harantzago, -en alboan, goian, behean, urrutirago, eskuinean, atzean, aurrean, atzeko aldean, -tik gertu,...</p> <p>Parekidetasuna Era berean, alde batetik, bezala, bestetik, legez, orobat, adina, lain, moduan, antzera,...</p> <p>Probabilitatea Dirudienez, omen, ei, itxura denez, itxuraz, badirudi, nonbait, esan daiteke, beharbada, agian, onenean (ere), diotenez, baliteke, seguru asko, antza (denez), uste izan, izango zen, omen, ote,...</p> <p>Ondorioa Esandakoaren arabera, laburki, hau guztia dela eta, funtsean, argi dago, bada, honen ondorioz, horren kausaz, esanak esan, on litzateke, hau dela bide, ... kontuan izanik, hain zuzen ere, hori dela medio,..</p>
--	--	--

6. FONOLOGIA.

Euskarak bereziak dituen soinuen berri izatea eta oinarrizkoak ahozkatzen jakitea, bereziki TZ eta X grafiei dagozkien /c/ eta /s/ fonemak.

Bai irakurtzeko orduan bai mintzatzekoan gutxienezko entonazio eta erritmoa eskatuko zaio oinarrizko zikloko ikasleari. Aurrekoarekin bat dator, besteak beste, kontsonanteak elkarren ondoan suertatzean sortutako aldaketak aintzakotzat hartzea: *ez gara, ez naiz, ez zara, bat daukat,...* eta halakoak *ezkara, enaiz, etzara, bataukat* ahoskatuz.

Azkenik, hutsen bat edo beste kenduta, euskararen sistema ortografikoa ere ezagutu beharko du ikasleak. Euskarak ondoko erderen aurrean bereziak dituen -GE-, -GI-, -NB-, -NP- grafiek bereziki ondo barneraturik izan beharko ditu; era berean etimologiari edota ahoskatzeari dagozkion H eta S/Z eta TS/TZ grafiek.

7. LEXIKOA.

Ezagutzea eskatuko den oinarrizko hiztegia IBON OLAZIREGI: *Oinarrizko hitzak. Euskarazko hitz erabilgarrienak* (Eusko Jaurларitza) liburuan biltzen dena da, 2.400 hitz oinarrizkoak eta oso bereziki liburuan bertan kurtsibaz markaturik ageri diren 700ak.

C. EBALUAZIOA.

Bi zatitan egingo da: Idatzizkoa eta ahozkoa. Ikasleak idatzizkoa gainditu beharko du ahozkoa egin ahal izateko. Idatziaren nota iraila arte gordeko zaio.

AZTERKETA IDATZIA

a. Entzumena.

Kasetean edo bidean grabatutako testu bat entzun eta hari buruzko galderari erantzun.

b. Eduki gramatikalak.

– Test erako proba, hiztegi, morfosintaxia, esamolde eta abarrei buruzkoa.

– Bestelako ariketak: berridazketak, hutsuneak bete, hitzak eratorri...

c. Idazmena.

Emandako bi gai edo egoeraren artean aukeratu eta orrialde beteko idazlana osatu. (150-200 hitz).

AHOZKO AZTERKETA.

Testu baten laburpen komentatua eta gai bati buruzko azalpena.

D. BIBLIOGRAFIA.

Testu liburuak eta osagarriak:

Bakarka 4. Elkarlanean.

Ikas eta Ari 3 eta 4. IKA.

Euskara ahoz aho. AEK

Euskalduntzeko A mailarako langaiak. 3 eta 4 urratsak. HABE.

Gramatika didáctica del euskera. Ilari Zubiri. Didaktiker.

Esaidazu. DBH 2.

Goazen 3 eta 4.